

IHMISEN VAATTEET HISTORIAN SAATOSSA

Toivottavasti Aatami ihastuu minun uuteen kesäpukuuni

"Kui helvetin taval sitä voi rakasta rätei ja lumpui! Jokku rakastava nätei flikoi, ja sen mää kyl ymmärä, mut kui helvetin taval rätei?"

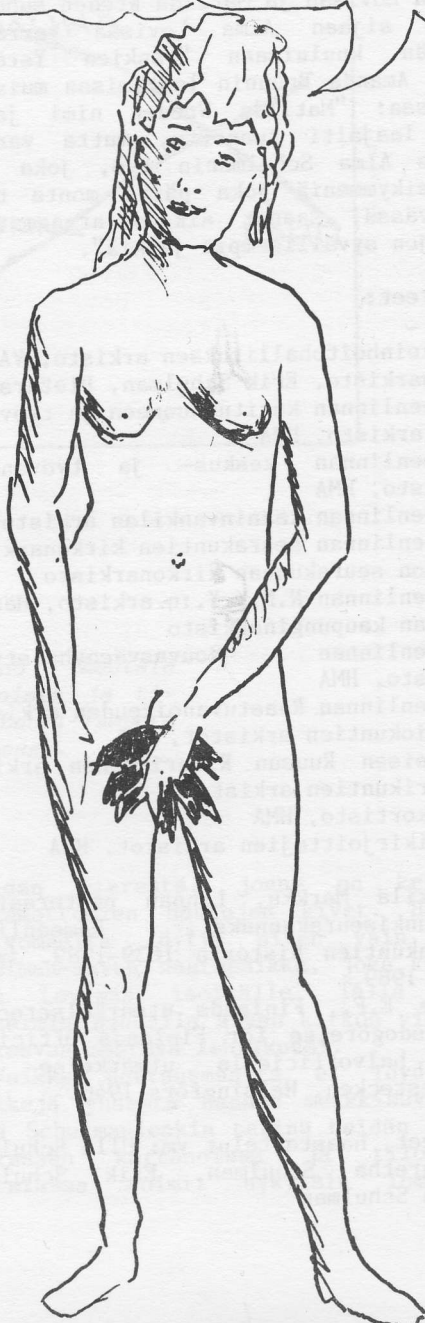
Äskeinen lainaus Väinö Linnan "Tuntemattomasta sotilaasta" kuvanee omalla tavallaan sitä, että pukeutuminen on alinomaa lähellä ihmistä, ollaan sitten sodan tai rauhan toimissa.

Pukeutumista on kaikki se, mitä ihminen tekee ulkomuotonsa muutteluun ja sen peittämiseen. Kuva 1. Siihen lasketaan kuuluvaksi vaatteet, korut, kampaukset ja kometiikka. Tässä esityksessä tulen pitäytymään pääasiassa vaatteiden valtakunnassa ja siinäkin lähinnä vain kertomalla puvuista.

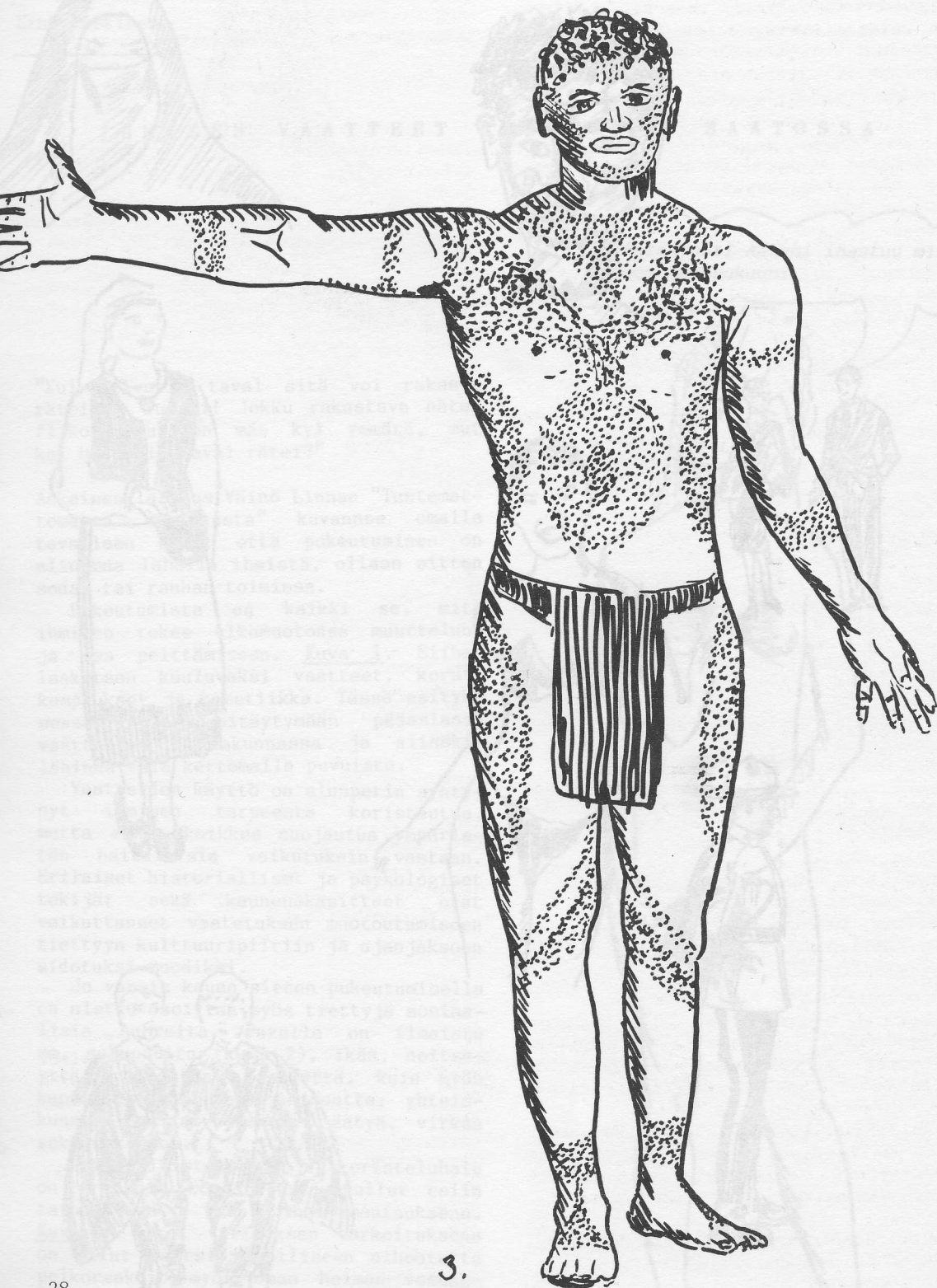
Vaatteiden käyttö on alunperin syntynyt ihmisen tarpeesta koristautua, mutta ennen kaikkea suojautua ympäristön haitallisia vaikutuksia vastaan. Erilaiset historialliset ja psykologiset tekijät sekä kauneuskäsitteet ovat vaikuttaneet vaatetuksen muotoutumiseen tiettyyn kulttuuripiiriin ja ajanjaksoon sidotuksi muodiksi.

Jo varsin kauan sitten pukeutumisella on alettu osoittaa myös tiettyjä sosiaalisia suhteita. Puvulla on ilmaistu mm. sukupuolta (kuva 2), ikää, neitseyttä, vaimoutta, leskeyttä, kuin myös kansallisuutta jopa heimoutta, yhteiskunnallista arvoasemaa, säätyä, virkaa sekä uskontoa.

Primitiivisten kansojen koristeluhalu on erittäin korostetusti tullut esiin tatuointina tai ihollemaalauksena. Kuva 3. Ihon värityksen tarkoituksena on ollut paitsi viholliseen aiheutettu pelkoreaktio myös oman heimon vastakkaisen sukupuolen kiinnostuksen herättäminen.

Tällaisen asun käyttömukavuus etenkin trooppisessa ilmanalassa on varsin hyvä, joskin sen aikaansaaminen on melkoisen tuskallinen prosessi. Tieteenkin voidaan kysyä, miten paljon pelkkä tatuointi suojaa kantajaansa esim. hyönteisten hyökkäystä tai auringon polttavia säteitä vastaan.

Toinen ääriesimerkki on suojauksen alueelta - kauneudellisilla seikoilla ei tässä esimerkissä ole merkitystä. Kyseessä on kuukävelijän avaruuspuku. Kuva 4.

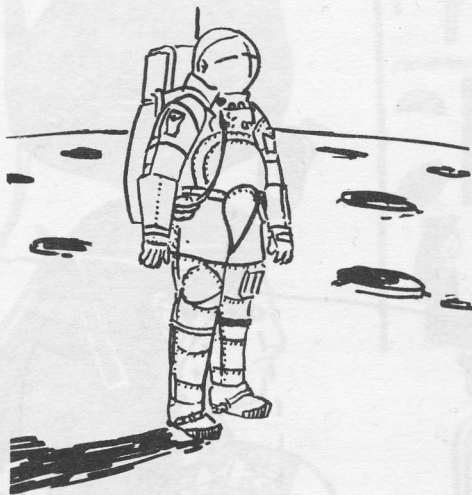
Avaruuspukujen materiaalina käytettiin yksinomaan tekokuiduista valmistettuja kankaita, jotka kestivät kuussa esiintyvät suuret lämpötilaerot: -120°C - $+160^{\circ}\text{C}$. Ulkopinnaksi käytettiin teflonista valmistettua kangasta. Teflon lienee tuttu perheenemännille mm. paistinpannujen pinnoitteesta. Ulkokankaan tärkeänä tehtävänä on pysäyttää mikrometeoritit, ennen kuin ne pääsevät puhkaisemaan painehappikerroksen seinämän. Koko pukuhan on paineistettu, jotta ihmisen sisäinen paine ei räjäyttäisi avaruusmiestä painottomassa tilassa ja lähes tyhjiössä kappaleiksi. Jäähdytysjärjestelmä puvun sisällä loi ihmiselle mahdollisten olosuhteiden saavuttamisen kuussa ja avaruudessa. Tällaisen puvun hinta oli useita miljoonia markkoja kappale. Se on varmasti maailman kallein leikkipuku.

Varhaisina aikoina luonnosta kerättiin monenlaisia eläin- ja kasvikunnan tuotteita: kauniita kiviä, simpukan kuoria, eläinten hampaita, höyheniä, sulkia sekä kasvikunnasta kukkia, heiniä, tuohia jne. Näitä sitten ripustettiin kehon osiin tai punoen ja pujotelten käytettiin koristuksina hiuksissa, kasvoissa ja vartalon osissa.

Suuria muutoksia vaatteiden kehitykseen aiheutti kuitujen käytön keksiminen, kehräyksen, kudonnan ja värjäyksen kehittyminen sekä nahkojen parkitsemisen käyttöönotto.

Alkeellisin välinein kudotut kankaat olivat kapeita ja lyhyitä. Kangaspalat asetettiin sellaisenaan vartalon ympärille tai niitä yhdistettiin toisiinsa sekä kiinnitettiin vöillä ja soljilla vartalon päälle. Vaatteet saatiin paremmin päällä pysyviksi, kun sivuille muodostettiin hiha-aukot. Näihin voitiin sitten kiinnittää hihat esim. nauhoilla. Kuva 5.

Kun katselemme esi-isiemme käyttämiä vaatteita, voidaan nähdä, että tänäänkin jotkut vaatteista olisivat hyväksytäviä, kun taas toiset olisivat täysin

4.

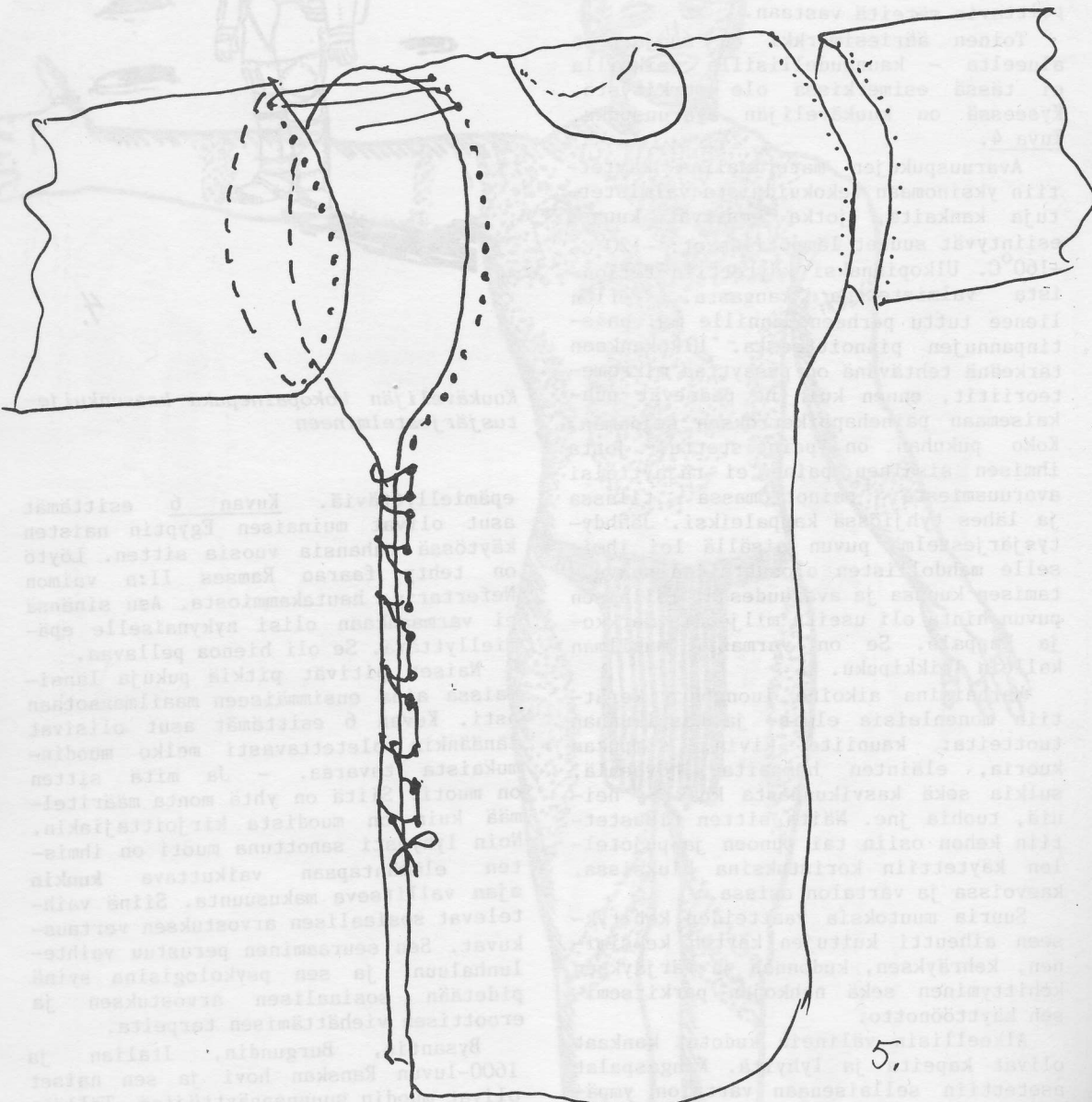
Kuukävelijän kokopainepuku kaasunkuljetusjärjestelmineen

epämiellyttäviä. Kuvan 6 esittämät asut olivat muinaisen Egyptin naisten käytössä tuhansia vuosia sitten. Löytö on tehty faarao Ramses II:n vaimon Nefertarin hautakammioista. Asu sinänsä ei varmaankaan olisi nykynaiselle epämiellyttävä. Se oli hienoa pellavaa.

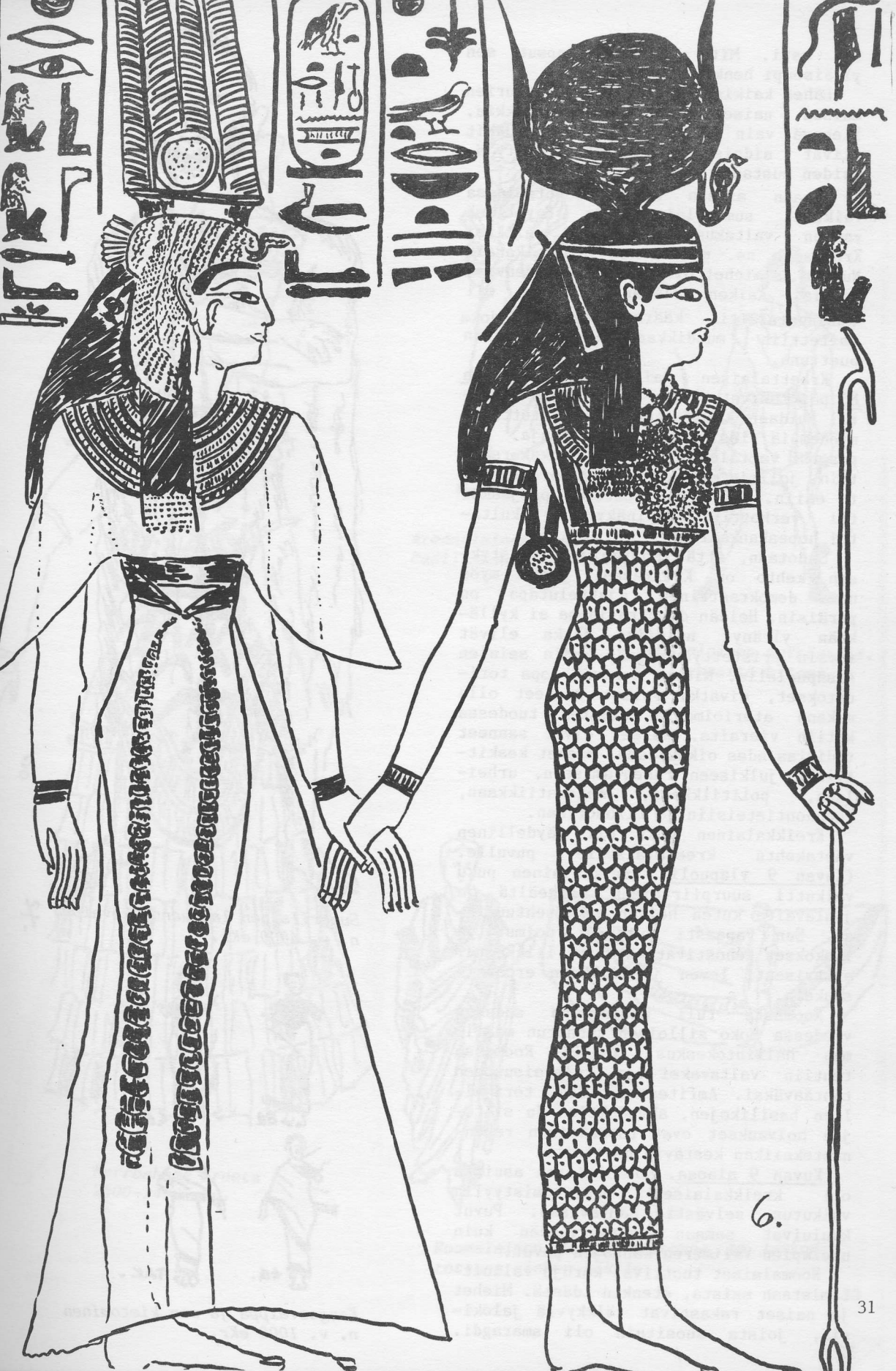
Naiset pitivät pitkiä pukuja länsimaissa aina ensimmäiseen maailmansotaan asti. Kuvan 6 esittämät asut olisivat tänäänkin oletettavasti melko muodinmukaista tavaraa. - Ja mitä sitten on muoti? Siitä on yhtä monta määritelmää kuin on muodista kirjoittajia. Noin lyhyesti sanottuna muoti on ihmisten elämäntapaan vaikuttava kunkin ajan vallitseva makusuunta. Siinä vaihtelevat sosiaalisen arvostuksen vertauskuvat. Sen seuraaminen perustuu vaihtelunhaluun, ja sen psykologisina syinä pidetään sosiaalisen arvostuksen ja eroottisen viehättämisen tarpeita.

Bysantin, Burgundin, Italian ja 1600-luvun Ranskan hovi ja sen naiset olivat muodin suunnannäyttäjinä. Tällöin syntyi käsite á la mode - muodinmukainen.

Vanha sumerilainen asu (n. 4000 eKr) sekä naisilla että miehillä oli paksu kietaisuhame. Kuva 7. Se ommeltiin kaitaleeksi lampaan tai vuohentaljoista. Tuolloin ei vielä korostettu sukupuoli-eroja. 1000-luvulla eKr vaippa muuttui spiraalimaiseksi. Alempi-arvoisella kansalaisella se ulottui polviin, ylhäisön hapsureunaiset puvut nilkko-

5.

6.

hin asti. Mitä pidemmät hapsut sen ylhäisempi henkilö hovissa oli.

Lähes kaikissa muinaisten kulttuurien maissa naiset käyttivät peruukkia. Yleensä vain kuninkaallisilla peruukit olivat aidoista hiuksista tehtyjä, muiden mustasta villasta.

Samaan aikaan kun Mesopotamiassa vaikutti sumerilainen ja Egyptissä vanhan valtakunnan kausi, vallitsi Kreetalla ns. minolainen pronssikausi. Naiset ja miehet olivat siellä yhdenvertaisia. Kaiken elämän lähteenä oli kuningataräiti, käärmejumalatar, joka esitettiin muodikkaaseen hovipukuun puettuna.

Kreettalaisen naisen puvut (kuva 8) poikkesivat täysin itämaisista asuista. Voidaan sanoa, että ne muistuttivat myöhempiä läsimaaisia muotipukuja. Hän pusersi vartalonsa tiukkaan nahkakorsettiin, jolloin myös povi tuli korostetusti esiin. Usein ne jätettiin paljaaksi tai verhoitiin läpinäkyvällä kulta- tai hopeakankaalla.

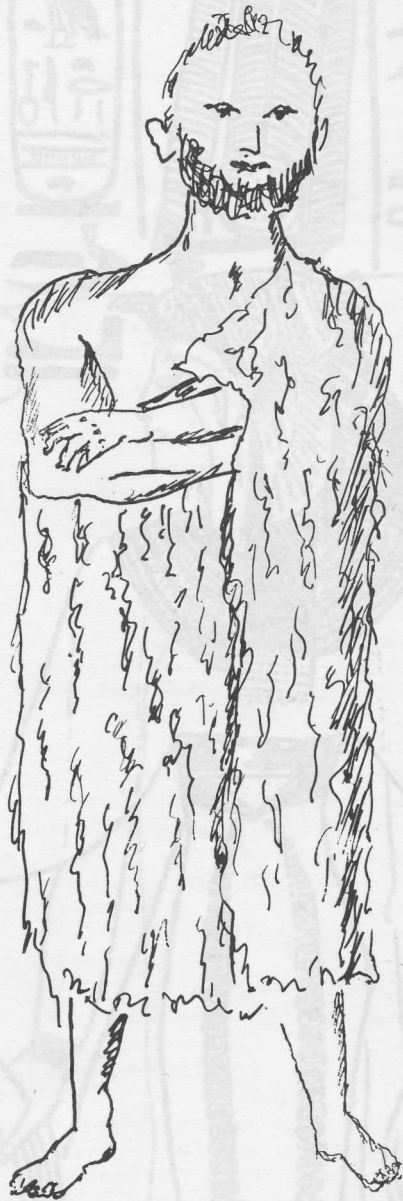
Sanotaan, että länsimaisen sivistyksen kehto on Kreikassa, josta myös ns. demokraattinen ajattelutapa on peräisin. Heidän demokratiansa ei kylläkään yltänyt naisiin, jotka elivät varsin eristettyä elämää kodin seinien sisäpuolella. Miehet tekivät jopa toriostokset, eivätkä vaimot saaneet olla mukana aterioimassa miesten tuodessa kotiin vieraita. Naiset eivät saaneet todistaa edes oikeudessa. Miehet keskittyivät julkiseen rakentamiseen, urheiluun, politiikkaan, matematiikkaan, luonnontieteisiin ja filosofiaan.

Kreikkalainen puku oli täydellinen vastakohta kreetalaiselle puvulle. (Kuvan 9 yläpuoli) Kreikkalainen puku vaikutti suurpiirteisen selkeältä ja juhlavalta kuten heidän arkkitehtuurinsa. Sen vapaasti putoavat poimut ja laskokset tehostivat vartalon liikkeitä, erityisesti levon ja liikkeen eroavaisuuksia.

Roomasta tuli muutamassa sadassa vuodessa koko silloisen tunnetun maailman hallintokeskus. Kaikki Roomassa tehtiin valtavaksi ja tulevaisuuteen tähtääväksi. Amfiteattereiden, torihallien basilikojen, akvaduktien ja siltojen holvaukset ovat roomalaisen rakennustekniikan kestäviä näytteitä.

Kuvan 9 alaosa. Roomalaisten asuissa oli kreikkalaisen pukeutumistyylin vaikutus selvästi nähtävissä. Puvut kuuluivat samaan vaipparyhmään kuin useimpien Välimeren kansojen puvut.

Roomalaiset tuottivat koruja valloittamistaan maista, etenkin idästä. Miehet ja naiset rakastivat välkkyviä jalokiviä, joista suosituin oli smaragdi.

Sumerilainen lampaannahkavaippa 7.
n. v. 4000 eKr.

Kangasvaippa ja sen kietominen
n. v. 1000 eKr.

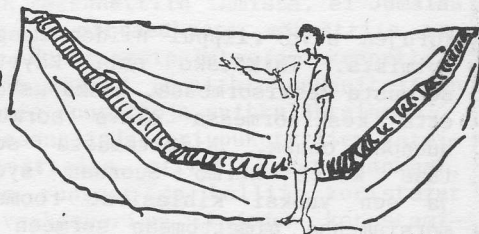
Kerroshame Kreeta
2500-1400 eKr.

Ateenalainen puhuja.
Päällyskauhtana himation

9. Joonialainen metsästäjä.
Päällyspaita kitoni

Roomalainen tooga avattuna ja laskos-
tettuna miehen päälle

Bysanttilainen ylimys n. v. 800
Tunika ulottui yleensä alas asti.
Viitta on täyspitkä

Korujen arvo riippui niiden maagisista voimista. Taikausko esti käyttämästä sormusta keskisormessa, koska uskottiin, että keskisormessa oleva sormus tuo huonoa onnea. Nimettömästä sormesta taas kulki hermo suoraan sydämeen, ja sen vuoksi kihlasivat roomalaiset morsiamensa nimettömään sormeen pujotamallaan sormuksella.

Itä-Roomassa eli Bysantissa oli sen alkuaikoina varsin voimakas roomalainen vaikutus. Myöhemmin itämainen vaikutus tuli pukeutumisessa selvästi leimaa antavaksi kuva 10. Tällaisia olivat esim. housujen käyttöönotto sekä pitkien hihojen käyttö niin naisten kuin miestenkin puvuissa. Villan ja pellavan sijalle tuli hoviasujen raaka-aineeksi luonnonsilkki.

Arabikulttuuri ja islam loi suurenmoisia taiteen muistomerkkejä, joista

mainittavimpia täällä Euroopassa lienevät Cordoban punavalkoraitainen moskeija (nyk. tuomiokirkko) sekä Granadassa sijaitseva Alhamran palatsi. Hoikat kaksoispylväät sekä ikkuna- ja oviaukkojen suippeneva holvikaari ovat tyypillisiä peruspiirteitä.

Aikoinaan itämaiset brokadit, sametit, musliinit ja damastit olivat satumaisessa maineessa. Paimentolaisten telttaelämässä kehittynyt matonsolmimistaito on arabien vahvin ja omaperäisin taidelaji. Sisustuksessa käytettiin runsaasti mattoja, jotka väreiltään ja kuvioinniltaan olivat silmää hiveleviä.

Leveä vyö, laajat lyhyet housut, turbaani, kippurathvelit ja laaja halaatti (arab. chalāt)

Laajat villaviitat ovat tarkoituksenmukaisia suojaamaan auringonpaahteelta, hiekkamyrskyiltä ja öiden kylmyydeltä. Päähineinä käytettiin ja käytetään kamelinkarvanyörillä pään ympärille kiedottua, hartioille putoavaa huivia, myös ns. fetsi on muslimien käyttämä päähine. Mekkaan pyhiinvaellusmatkan tehneellä on oikeus turbaaniksi kutsuttuun päähineeseen. Kuva 11.

Naisten on pitänyt esiintyä kodin ulkopuolella kasvot hunnutettuina ja kauniit puvut on peittänyt naisten alba.

Tyypillisiä jalkineita ovat kippura- ja teräväkärkiset, kulta- ja hopealangoin runsaasti kirjaillut tohvelit.

Varhaiskeskiajalla Länsi-Euroopassa ylhäisö noudatti pukeutumisessaan Bysantin perinteitä. Roomalaisella kaudella (vv. 900-1200) pukeutuminen muuttui roomalaisen ja germaanisen pukeutumis-tyylin suuntaan. Housut (kaatiot) olivat olleet jo kauan germaaniheimoisten miesten käytössä. Tällä aikakaudella ne omaksuttiin yleisesti länsimaisen miehen asuun. Myös kirjaillut sukat tulivat muotiin. Naisten ja miesten vaatteet erosivat selkeästi toisistaan. Vain hallitsijat ja ylhäisö pukeutuivat juhlatilaisuuksiin pitkään bysanttilaiseen mekkopukuun. Kankaissa käytettiin kirkkaita ja voimakkaita värejä. Tähän aikaan kielsi kirkko naisilta peruekin käytön, mutta lisähiuksia käytettiin salaa palmikoiden pidentämiseen. Joskus jopa rohtimia oli palmikoissa. Vaatteissa ei ollut taskuja, vaan tavarat säilytettiin olkalaukuissa.

Ristiretket vaikuttivat eurooppalaiseen kulttuuriin monin tavoin. Bysantin ja arabien kulttuureissa oli nähty satumaista ylellisyyttä ja hämmästyttävää käytännön järjestelytaitoa. Niin ihmeelliseltä kuin se tuntuikin, saatiin kreikkalaisten filosofien ajatukset ja kiinalaisten keksinnöt tänne länteen arabien välityksellä.

Rataskellon keksiminen ja arabeilta omaksuttu tornin rakentaminen toi tornikellot kaupunkeihin, lasin keksiminen taloihin ikkunat, joka taas tarkoitti, että talot tulivat lämpimimmiksi, jolloin myös pukeutuminen muuttui.

Vaatteiden tyyli muuttui myös siksi, että vaatteiden valmistajien ammattitaito edistyi. Kankurit ja värjärit tulivat entistä ammattitaitoisemmiksi ja taitavimmiksi. Myös välineet kehittyivät mm. sakset tulivat varhaisgotiikan

ajalla käyttöön. Ne helpottivat ammattityötä, samoin kuin entistä paremmiksi kehittyneet neulat. Solki- ja nyörikinitykset korvattiin mongooliasuista omaksutuilla napeilla. Sisätaskujakin alettiin kiinnittämään vaatteisiin.

Erityispiirteenä oli goottilaisella kaudella heraldisten tunnusten käyttö vaatteissa. Kuva 12. Naisten tärkeä vaate oli edelleen paita. Tämän päälle vedettiin sitten päällyspuku, jossa oli lantiolle asti ulottuvat kädentiet. Goottilaiseen pukuun kuului myös laaja laahus. Ylimääräistä pituutta oli edessäkin, ja liikuttaessa oli hametta kohotettava käsin tai työnnettävä liika pituus vyön alle. Laahusten käytön lisääntyessä, puuttuivat kuninkaat ja itse paavi asiaan ja määräsivät laahukset lyhennettäväksi. Burgundin kuningas määräsi, ettei aatelisilla saanut olla enempiä kuin neljä pukua henkilöä kohti. Porvarisnaiset eivät saaneet käyttää aatelisnaiselle varattuja vaatteita.

Sotilaiden panssariasuun kuului silmikkokypärä. Ja ritari tunnistettiin vasta kun hän luottamuksen merkinä kohotti silmikkooaan. Hatun nosto miesten tervehtimiseleenä on jäänne tästä ritarikauden käytännöstä.

Renesanssi (vv. 1400-1500) sai alkunsa Pohjois-Italiasta. Siellä kehittyi uusi käytännöllinen maailmankatsomus, joka kehitti myös yksilön itseluottamusta. Tänä aikana maailma muuttui merkittävästi. Löydettiin uusi maailma, uskonpuhdistus käynnistyi, Ruotsi-Suomea hallitsi Waasa-suku ja Venäjä vapautui 250 vuotta kestäneestä mongoolivallasta. Arkkitehtuuri nousi kukoistukseensa. Tällöin rakennettiin ihmistä, ei Jumalaa varten ja mittasuhteet määrättiin sen mukaan. Renesanssipalatseja rakennettiin mahtavia määriä ja niihin suunniteltiin loistavia puutarhoja suihkulähteineen.

Renesanssiajan eri pukutyylilien yhteisiä piirteitä olivat upeat kankaat, erittäin runsaat ja kalliit koristelut sekä vaakasuurien linjojen korostaminen. Kuva 13. Pukuja muutettiin erilaisiksi irtohihoja muuttamalla. Miesten asut muuttuivat ratsailla liikkumiseen paremmin soveltuviksi. Miesten housujen etukolmio joutui uudistusten kohteeksi. Sitä topattiin ja koristeltiin ja siitä kehittyi mahtavan kokoinen "kalukukka-ro" - braquette, jota käytettiin myös rahakukkarona.

Renesanssiajassa pukeutunut mies oli kuin pitkän jalkaparin kannattama laatikko.

Varhaisgotiikka vv. 1200-1350
Pitkät laahukset ja vaakunatunnukset

Englantilainen aatelismies hihattomassa
liivissä. Pitkähihainen lievejakku
ja korkeat kaulukset sekä paidassa
että röijyssä v. 1530

Barokkityyli vv. 1620-1715
Kureliivit ja vannehameet
Myllynkivi- tai korkeat kaulukset

Barokin (vv. 1600-1750) naisilla luonnolliset vartalon muodot hävisivät kun ylhäisön naiset ahtautuivat kureliiveihin litistettynä pukuja kannattavien korien sisään. Kuva 14. Ylhäisönaisilla olikin tuohon aikaan sisäänpainuneet kylkiluut ja viottunut maksa. Pukujen kaulukset saattoivat olla tavattoman suuria. Espanjalaismuoti antoi sekä naisille että miehille ns. myllynkivi- kauluksen.

Tähän aikaan ei peseydytty kuin ehkä kerran vuodessa, joten vaatteet aivan vilisivät syöpäläisiä. Niitä koetettiin pyydystää kaulassa riippuvaan kirppupyydykseen tai olalle asetettuun kirputurkikseen. Ällöttävä haju koetettiin poistaa hajuvesillä. Tosin nenät olivat kai kaikilta jo adaptoituneet tähän pahaan hajuun, koska se oli aina läsnä, oli sakissa tai yksin.

Barokin kaudella tuli käyttöön käsite *à la mode* - muodin mukainen. Muodin johdossa oli 1670-luvulle saakka ulkomaankauppaa hallitseva kauppaporvarien vaurastama Hollanti. Heidän pukunsa olivat tummia äitiysmekkoja muistuttavia luomuksia. Puvut olivat joustavampia, koska tiukka korsetti hylättiin. Sen sijaan päällys- ja alushameita saattoi olla jopa 12 päällekkäin, joten puku oli painava. Suosituimmat materiaalit olivat sametti ja paksu atlassilkki.

Miesten pukeutumisesta mainittakoon, että barokkiajan loppupuolella paidan- kaulus kapeni edelleen ja siihen alettiin solmita kaulaliinoja. Kroaattirykmentin sotilaiden kaulaliinasta tuli heidän mukaansa kravatiksi kutsuttu muotiesine, joka edelleen on melko miehinen asuste - solmio. Sota-asujen saappaanvarret levenivät kuin pesuvadit. Saappaissa oli leveät kannuskiinnittimet, ja saappaanvarret kirjottiin sisäpuolelta koruompeleihin. Kuva 15.

Valistuksen, rokokoon ja vallankumouksen vuosisadalla 1700-luvulla Ranskan valistuskirjailijat Montesquieu, Voltaire ja Rousseau herättivät aikalaisissaan tarpeen yhteiskunnallisten ja taloudellisten epäkohtien pohtimiseen ja korjaamiseen. Silti orjakauppa kuokisti. Vuosittain vietiin Afrikasta neekereitä 140000 Uudelle Mantereelle lähinnä puuvillaviljelyksille. Paluumatkalla laivat toivat halpoja raaka-aineita Eurooppaan etenkin Englannin tekstiiliteollisuudelle. James Watt kehitti teollisuuden käyttöön uuden mullistavan energialähteen - höyrykoneen. Filosofi Adam Smith korosti työn ja vapaan kilpailun merkitystä.

Rokokoon aikana tyylin peruspiirteitä olivat kauneus, kepeys ja viehkeys. Pukeutumisen tekivät erittäin naiselliseksi sirot muodot, kauniit yksityiskohdat, hoikka vyötärö (edelleen kureliivit) ja viehkeät koristelut. Vyötärölle kureliivien sivujen päälle asetettiin vanteikkokori, jonka halkaisija saattoi olla jopa 2 metriä. Ovista oli kuljettava sivuttain. Hihansuihin laitettiin usein kauniita pitsejä. Kuva 16.

Kavaljeeri 1650-luvulta
Leveät saappaanvarret, kalvosinkäsineet
ja leveä vyö

Rokokootyyli vv. 1724-1774

Uusklassismin turnyyrimuotia
1700-luvun lopulla

Miesten pukeutuminen noudatteli paljolti naisten vaatteiden väriyhdistelmiä ja koristeluja. Asun koristelluin vaatekappale oli liivi. Etukappale saatettiin kirjoilla kokonaan. Paidan hihansuissa oli pitsiröyhelöitä ja kaulassa silkkinen kaulaliina.

Myöhäisrokokoossa englantilaismuoti korosti takapuolen pidennystä, joka Ranskassa sai erityisen korostetun turnyyrimallin. Kuva 17. Kyyhkysenkupurinnan muodosti kurvikkaaksi taivutettu etumus ja pörhöinen, suurikokoinen huivi.

Ranskan vallankumouksen jälkeinen
ns. direktoriotyyli

Ranskan vallankumouksen kaaoksessa liioiteltiin vapauden ja erikoisuuden tavoittelussa. Oletettiin, että säätyerot tasoittuisivat pukeutumisen myötä. Isänmaallisten ei sopinut enää pukeutua hovityyliin - puuteriperuukkiin, kulta-koristeisiin silkkipukuihin ja pitkiin laahuksiin ja turnyyreihin.

Ranskan vallankumouksen jälkeen

vyötärö nousi ylös ja korsetti hävisi käytöstä joksikin aikaa. Puvut jäljittelivät kreikkalaista linjaa. Värit olivat melko vaaleita. Joskus pukua koristi goottilaistyylinen laahus. Päätie oli aluksi pyöreä ja joskus niin laaja, että rinnatkin paljastuivat osittain. Kuva 18. Asuna tällainen puku olisi varmaan nyky-Eevallekin mieluinen.

Empire-tyylissä mentiin toiseen äärimmäisyyteen. Napoleonin ajalla yksinkertaisen pukeutumisen ihanne kiellettiin. Tavoitteeksi otettiin mahdollisimman runsas ylellisten kankaiden käyttö. Esikuvaksi otettiin jälleen Ranskan hovi. Keisarillisella asetuksella määrättiin asut ylellisiksi ja kiellettiin naisia esiintymästä hovissa kahdesti samassa puvussa.

Pariisista tuli naisten muodin eittämätön keskus, sen sijaan miesten muoti luotiin Lontoossa. Hienot villakankaat ja taidokas leikkaus tekivät englantilaisen vaatturitaidon kuuluisaksi - syntyi käsite "tailor made". Ompelukoneen keksiminen 1850-luvulla mahdollisti vaatteiden sarjatuotannon.

Niin pitkäkaulainen, ettei velli enää vattassa polta

1880-luvun miehen asu

Miehen puku standardisoitui 1800-luvun loppupuolella tiettyyn kaavaan, joka vielä tänäänkin on leimaa antava miesten pukeutumiselle. Kuva 19.

Vuosisadan loppupuolella miesten puvun väri rauhoittui väriltään tummaksi. Sylinterihattu, hienot hansikkaat sekä keppi täydensivät keikarin asua. Kuva 20.

21.

22.

Hyvin pukeutuneen miehen puvustoon kuului frakki, šaketti ja päivällisasuna käytetty smokki. Miesten housut prässättiin edestä ja takaa teräviksi, kuten edelleen on tapana.

Kansainvälisyys leimaa toisen maailmansodan jälkeistä muotia. Rajat eri sukupuolten välillä ovat pienentyneet. Urheilullinen vapaa-ajan asu on hyväksytty katuasuksikin. Kuva 21.

Nykyajalle on tunnusomaista seksikyyden ylikorostus, josta esim. minimuotii on tyypillinen esimerkki. Kuva 22.

Erityisesti tarkkaillaan nuorison makua, koska he muodostavat laajimman ja uutuuksille kiitollisimman ostajapiirin, joskin puserot, nahkarotsit ja farmarihousut ovat latistaneet nuorison tyyliä. Se saattaa olla myös mielenosoituksellista huolimattomuutta, jolla samalla pyritään ilmaisemaan demokraattista ajattelutapaa.

Olipa asia nyt niin tai näin, lopetan juttuni Erkki Tantun piirtämään suomalaiseseen sananlaskuun: "Kyllä kraatari herran tekee". Kuva 23.

Kyllä kraatari herran tekee!